

Kovács Dezső

Ördögi játékos

LOPAHIN: PÁLFFY TIBOR

Tűnődve üldögél a derengő félsötétben, valami szobaszögletszerűségben, egy emelvény sarkánál, lent, a mélyben; hajnalodik, még nem kelt föl a nap; lassú mozdulatokkal kevergeti a kávéját, kanalazza a csészéből a cukor maradékát, halljuk a fémkanál s a porceláncsésze összekoccanását, ünnepélyes a csend, távolból halkán szólnak a madarak.

Lopahin hosszú fekete köpönyegében ücsörög, sötét arccal mérlegel, spekulál, nem tudjuk, mi jár a fejében, valami ördögi terv vagy csak a hajnali ébredés tompasága. Nem történik semmi, végtelen hosszúságúnak tűnik a szöszmötölés, várunk, a nézőtér egy része már türelmetlenül fészkelődik, tovább kéne lépni vagy mi.

Kitartják a jelenetet. Húzzák az idegeinket, hosszsan, „pofátlanul”.

Tudjuk, persze, hogy mi történik Csehovnál, de azt még nem tudhatjuk, hogy az ifjú rendező, Sardar Tagirovsky merre kanyarítja a színjáték fonalát a sepsiszentgyörgyiek *Meggyeskertjében*. Ranyevszkajáék érkezésére várunk. Még nem jött meg a párizsi trupp, a földbirtokos nagyasszony és udvartartása; aztán megjönnek persze, hogy hogyan, az már másik kérdés, az a színház maga, hiszen mindig erről szól a mese, a hogyanról. Felbukkan egy mellékszereplő, majd eltűnik, átsuhan a színen, kilibben, jönnek mások, arcok tünedeznek elő; először csak a hangjukat halljuk a kulisszák mögül, megjöttek hát, megjöttek végre, Firsz örül a legjobban, megjött a gazdája, most már nyugodtan meghalhat.

Viharos ölelések, egymásra borulások, túláradó érzelmek, Varja és Ranyevszkaja hosszsan szorongatják egymást, Anya és az itthoniak is, mert hisz rég nem látták szeretteiket.

S akkor Pálffy Lopahinja rákezd a mondókájára, mondja, mondja csak rendületlenül, van benne gyakorlat, a cseresznyéskertet (meggyeskertet) el fogják árverezni, ha nem történik semmi, de neki van üdvözítő megoldása, fel kéne parcellázni a kertet nyaralóknak, s a bevételből ki lehetne fizetni az adósságot, még jövedelmet is hozna valamicskét. Meg sem hallják, lehurrogják, hisz ahonnan ők jönnek, onnan nézvést az egész terv képtelenség, hagymázás fantazmagória, csak egy felkapaszkodott paraszt vetemedhet arra, hogy ilyen ostobasággal álljon elő.

Aztán megtörténik majdnem minden, amit Csehov papírra vetett; odahányt félszavakat suttognak, idegesen elharpajkál a mondatokat; mi történt, mi történik, mit beszélnek a konyhában? A kérdések ott maradnak a levegőben.

Eladták már, vagy mi van.

Barabás Zsolt felvétele

D. Albu Annamária Ranyevszkajája hisztériával palástolja érzelmeit.

Csak Lopahin nincs sehol.

Lopahinra várunk, akár Godot-ra.

És megjön.

De hogyan!

Nem a győztes férfi érkezik.

Csapzott, úzott rongy.

Alig tud beszélni. Hörög. Burrog. Bugyborékol. Kibeszélte, kiordította a lelkét. Beleadott apait-anyait, kimerült a nagy csatározásban, s még nem is tudja vagy nem fogta föl, mi történik vele. Leizzadt. Kinyúlt. Csatakos a haja, dúlt a tekintete, zilált a hangja, nem akar kérdésekre válaszolni, csak tőmondatokat mond.

„RANYEVSZKAJA: És ki vette meg a cseresznyés-kertet? [meggyes]

LOPAHIN: Én.”

Lakonikusan ismerteti a helyzetet.

Nem kegyetlen, de nem is empatikus. Tárgyilagos. Ő, akinek az apja meg a nagyapja még jobbágy volt, most földesúr lett. Ez a világ már neki ketyeg.

Megint sok idő eltelik, míg öntudatra ébred.

Büszkesége is szélsőséges. Egyszemélyes dáridóba torkollik. Előkerül egy üveg pezsgő, búcsúztatni akarja éppen az elmenőket, rázza, rázza a palackot, de még mindig nem pukkant ki a dugó. És végül kirobban, kiömlik, kiárad a pezsgő, mintha csak Lopahin túláradó indulata, győzelmi mámore spriccelne széjjel.

Mindennek eljön az ideje egyszer, törleszt minden-

kinek, legfőképpen Ranyevszkájának, az immár ex-földbirtokos családnak, miközben mindenki azt várja, hogy megkéri a hátrahagyott szegény rokon, Varja kezét. Egy pillanatig tétovázik, egymásra néznek, de nem történik semmi. Egyszerűen elmúlik a pillanat. Az elkezdett mozdulatsor ott ragad a levegőben.

Pálffy Tibor Lopahinja hatalmas érzelmi amplitúdón játszik, szinte végtelen érzelmi jelentéstartományon száguldozik végig. A megfontolt, csendes, középkorú férfiúból lassan lesz lobogva tomboló győztes, beérkezett üzletember.

Apró gesztusok, megdolgozott hangszín, teátrális retorika, játék a hanggal, felsőfokon; felcsattanások, nyerítések, harsányság és elcsukló, halk szavak. Zsigeri, biológiai színjátszásnak vagyunk tanúi. Pálffy minden porcikájával játszik, a hanghordozásával, a rugalmas, kidolgozott testével, az apró, de radikális mozdulataival, az egészen szélsőséges mimikájával. A fizionómiájával, a villogó tekintetével. Ördögi játékos.

Sok és sokféle formátumos szerepfarmálást láthatam tőle az utóbbi egy-két évtizedben. A sepsiszentgyörgyi társulat egyik meghatározó színésze. Az volt a Keresztes Attila által rendezett *Az imposztorban* is, amelyben a vilnai színház dali ripacsaként brillírozott, s az volt a Porogi Dorka által rendezett *kitűnő Kaisers TV, Ungarn* mulattató Baráznay Ignácaként,

amikor is szofisztikáltan, dévaj szarkazmussal mutatta be, milyen is az, amikor egy történelmi hős magánéletének csapdáiban vergődik, s a diadalmenetek közepette is azzal van elfoglalva, hogyan kezelje magát sorsa csődjét. Pálffy ziccerszereppé emelte a méla „sukorói oroszán” alakját, fontoskodva, lelassított gesztusokkal, akkurátusan játszott, hogy nem ura a helyzetnek, az ösztöneinek, az indulatainak, meg annak a szerepnek sem, amelyet a külvilág rótt rá.

Élvezettel, dús életismerettel mintáz gunyoros, cinikus, élvhajhász, amorális despotákat, ilyen volt Bocsárdi László *Hamletjének* Claudiusaként. Jóval korábban az ugyancsak Bocsárdi rendezte *Rómeó és Júliában* Mercutióként vívott, hücpéskedett, bohóckodott s haldoklott.

Igazi clown, nem megy a szomszédba egy könnyű poénért.

Olyan színpadi haldoklást sem láttam még, mint Mercutio *halál-balettje* volt ama bizonyos *Rómeóban*, amelyben pörgött, tüsténkedett, kakaskodott, majd lassan fogyott el, csendesen rogyott össze, de még akkor is ontotta a poénokat, miközben már dőlt elfele, mint a zsák. Láthatóvá tette, hogyan száll ki belőle a lélek; vinnyogott, tajtékozott. Mercutio halála blasz-fém passiójáték lett Pálffy fogalmazásában.

Hiába, nagy színész.

Egy szerep sem lehet hazug

BESZÉLGETÉS BALÁZS ATTILÁVAL

Menedzser és színész, 2007 óta a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház igazgatója. Egy fiatal, lelkes és szakmailag is felkészült társulatot vezet, és a térség színházainak szakmai összefogásával is foglalkozik. Balázs Attilával a színháza által idén nyolcadik alkalommal megrendezett TESZT (Temesvári Eurorégiós Színházi Találkozó) fesztiválon készítettünk interjút.

–*Kezdjük a színházatok helyzetével! A temesvári Csiky Gergely Színház egy romániai magyar színház, és gondolom, folyton pozicionálni kell. Milyen státusotok van az anyaországban és itt Romániában?*

– Ez sok szempontból megfoghatatlan. Aki azt mondja, hogy egyszerű, egységes és nyilvánvaló helyzetünk van, az vagy blöfföl, vagy tudatlan. Sokféleképpen lehet és kell is nézni azt, hogy milyen helyzetben vagyunk. Egyik szempont például a szórványlét. És itt

nem a kisebbségi siránkozásról van szó, hogy mennyire hátrányos a helyzetünk, hanem hogy eléggé távol vagyunk a tömbmagyarságtól. Ez meg is határozza mindennapi küzdelmeinket, de olyan szempontból előny, hogy többféle kultúrával érintkezünk, és ez befolyásolja a működésünk. Három kultúra: a magyar, a román és a szerb mezsgyéjén állunk, és ennek minden előnyét ki szeretnénk használni. Hogy szakmailag hol helyezkedünk el? Azt hiszem, hogy van egy sajátos szín, amit mi megtaláltunk, és nem kell hasonlítgatnunk magunkat. Mind Bukarestből, mind Budapestről felismerhetőek vagyunk. Persze van, amikor ezt nem értékelik, de hát ettől nem esünk kétségbe. Ez a mindennapi életünk. Amikor meg néha értékelik, az jólesik, akkor köszönjük, de nem száll el az agyunk, hanem folyamatosan keressük azokat az utakat, ahol megtaláljuk a még sajátosabb hangot, amivel definiálni is tudjuk magunkat. Ez egy állandó keresés.